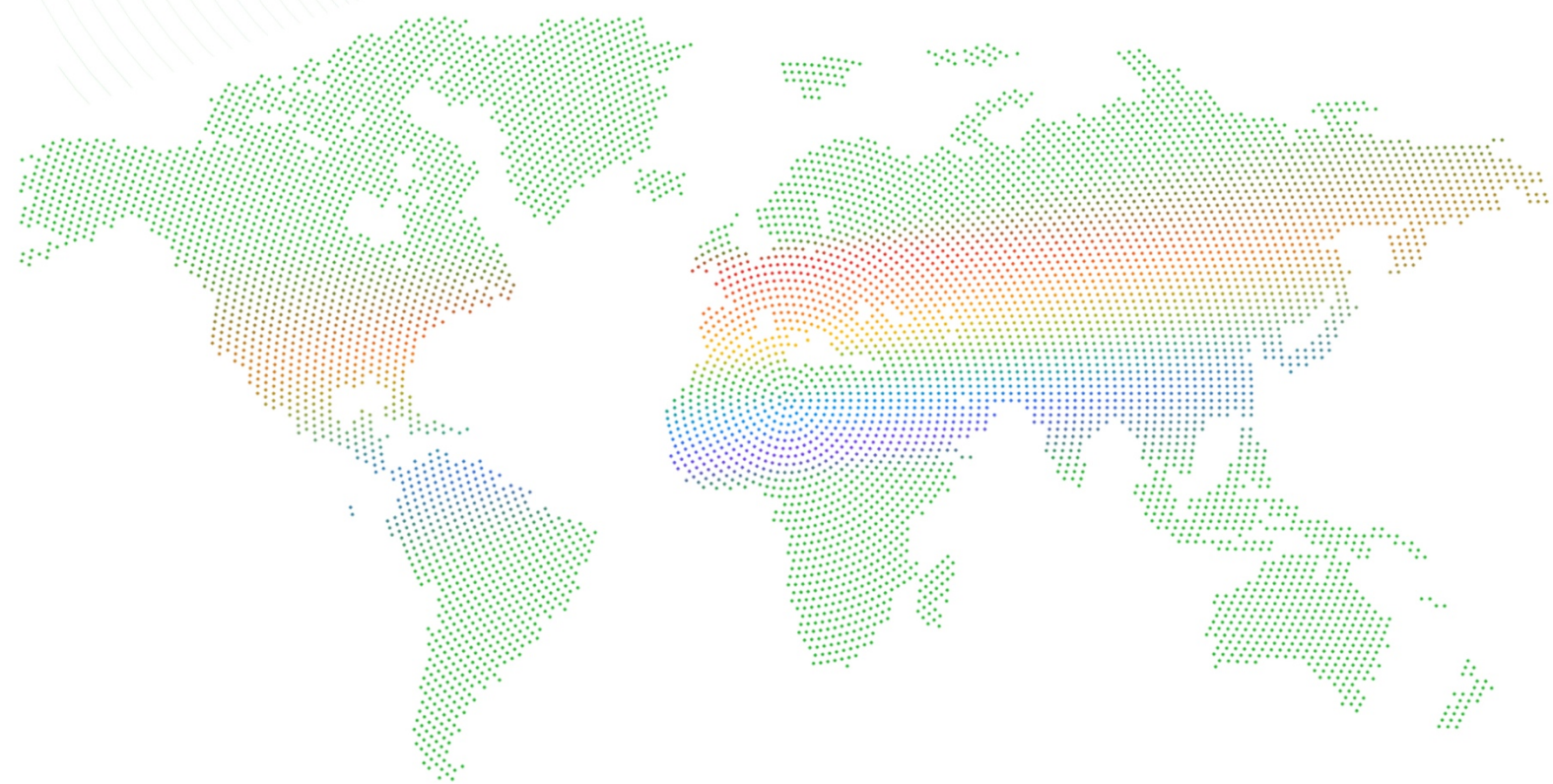

ایقتیصادی، سوسیال و مدنی حقوق لار حاققیندا بین الخالق سؤزلشمه

گيريش

بين الخالق مولكى و سياسى (CCPR) و بين الخالق اىقتىصادى، اىجتىماعى و مدنى سؤزلىشمه لىر (ICESCR) اينسان حقوق لارىنى دستكلمك آماجى ايله حاضىرلانمىش آن اؤنملى بين الخالق سىندلردىدېر. ۱۹۴۸ده بىرلىشمىش مىلتلرىن عمومى شوراسى بو تشكىلاتىن اينسان حقوقلارى كمىسيونوندىن مولكى و سياسى مضمون لو بىر سؤزلىشمه و اونو حياتا كئچىرمك يوللارىنى يازماسىنى اىستدى. بو تشكىلاتىن اينسان حقوقلارى كمىسيونو بو اىستك اوستونه بىرى مولكى و سياسى ديگرى اىقتىصادى، اىجتىماعى و مدنى آدىلى سؤزلىشمه لرى يازدى. بو ايكى سند ۱۹۶۶دا بىرلىشمىش مىلتلرىن عمومى قورولو طرفىندىن تصدىق ائدىلىب و دولتلرىن اىمضاسى اوچون تقديم ائدىلدى.

بين الخالق مولكى و سياسى حقوقلار سؤزلىشمه سى بىر گيريش و ۵۳ مادده دن و ۶ بؤلومده يازىلمىش دىر، بين الخالق اىقتىصادى، اىجتىماعى و مدنى سؤزلىشمه ايسه بىر گيريش و ۳۱ مادده دىر كى ۵ بؤلومده يئر آلمىش دىر. بو سؤزلىشمه لرىن گيريش بؤلومونده يازىلمىش:

«بو سؤزلىشمه ده اىشتىراك ائدن دؤولتلر، بىرلىشمىش مىلتلر تشكىلاتىن نىظام نامه سىنده بيان اولونموش پىرىنسىپلره اساسن، بشر عاييله سىنىن بوتون عضولرىنه اؤزل اولان لياقت حىس سىنىن، اولنلرىن برابر و آىرلىماز حقوقلارىنى تانىنماسىنىن آزادلىق، عدالت و عمومى صولحون اساس اولدوغونو نظره آلاق، بو حقوقلارىن اينسان شىخصىتىنه خاص اولان لياقت حىس سىندىن ايلرى گلدىغىنى ائترىك، عموم دونيا اينسان حقوقلارى بيان نامه سىنه اساسن قورخو و احتىاجدان آزاد اينسان شىخصىتى ايدىلدىن يالنىز هر كسىن اؤز اىقتىصادى، سوسىال و مدنى، همچىن، مولكى و سياسى حقوقلارىندىن اىستىفاده ائده بىلمه سى اوچون شرابىط يارادىلدىغى تقدىرده حياتا كئچىرىله بىله جه بىنى ائترىك، بىرلىشمىش مىلتلر تشكىلاتىن نىظام نامه سىنه اساسن دؤولتلرىن اينسان حقوقلارىنى و آزادلىق لارىنى حؤرمت و رعايت اولونماسىنا هر وجه له يارىم ائتمه لى اولدوقلارىنى نظره آلاق، هر بىر شىخصىن باشقالارىنا و منصوب اولدوغو كوللئكتىوه

موناسیبتده وظیفه‌لر داشی‌ی‌اراق، بو سۆزلشمه‌ده نظرده توتولان حقوق‌لارین مودافیعه‌سینه و اونلارین رعایت اولونماسینا سعی گۆسترمله اولدوغونو نظره آلاراق، آشاغیداکی ماده‌لر باره‌ده راضیلیغا گلیرلر»

سۆزلشمه‌یی قبول ائدن دؤولت‌لر سۆزلشمه‌ده‌کی ماده‌لری رعایت ائتمه‌یه مجبور‌دورلار. ایران دؤولتی ده ۱۳۴۷/۰۱/۱۵ تاریخینده بو سۆزلشمه‌لری قبول ائتمیش و ۱۳۵۴ جی ایلین اردیبهشت آییندا ایرانین میلی شورا پارلمانیندا تصدیق ائدرک بو سۆزلشمه‌له قانونی اعتبار وئریب ماده‌لری رعایت ائتمه‌یی تعهد ائتمیش. ۱۳۵۷ دئوریمیندن سونرا، جمهوری اسلامی حکومتی سۆزلشمه‌نین ماده‌لرینه او جمله‌دن آیری سئچکیلیکین اولماماسی، یاشام حقوقو، عدالتلی محکمه، بیان و مذهب آزادیغی، تشکیلات قورما آزادیغی و آزینلیقلارین حقوق‌لارینا پراتیکده باغلی قالماسینا رغمن بو سۆزلشمه‌ده قالماغا دوام ائتمیش.

بوندان اول ده اؤنملی میلی و بین‌الخالق سندلری ترجمه و یاییلاماق ایله، شخصی و بین‌الخالق حقوق‌لار حاققیندا معلوماتلاندیرماق و بیلگی‌لندیرمه‌یی اؤنملی بیر ایش اولاراق ایش پروقرامینا یئرلشدیرن شش‌رنگ (ایرانلی لزبین‌لر و ترنس‌جندلر شبکه‌سی)، بو دفعه ده بو سۆزلشمه‌لرین جینسی و جینسیتی آزینلیق‌لار ایله ایلگیلی بؤلومونو کسیشیمسل آیری سئچکیلیک‌لری دیقته آلاراق و اینسان کیملیگی‌نین باشقا یؤن‌لرینه اؤنم وئررک تورکجه، عربجه، کوردجه و فارسجا یا ترجمه ائدیپ اوخوجولارینا تقدیم ائتمکده‌دیر.

۱۶ دسامبر ۱۹۶۶ (۱۳۴۵/۰۹/۲۵ گونش ایلی) تاریخینده قبول ائدیلیب

بیرلشمیش میلت‌لر باش مجلسی (۱۳)

بو سۆزلىشمەدە ايشتىراك ائدن دۆولت لىر،

بىرلشمىش مىلت لىر تشكىلاتى نىن نىظام نامە سىندە بىان اولونموش پىرىنسىپ لىرە اساسن،
بىش عايىلە سى نىن بوتون عضولرىنە اۆزل اولان لىياقت حىس سى نىن، اولار لىن بىر بىر و آىرىلماز
حقوق لارى نىن تانىماسى نىن آزادلىق، عدالت و عمومى صلحون اساس اولدوغونو نظره
آلاراق، بو حقوق لارى نىن اينسان شىخصىتى نە خاص اولان لىياقت حىس سى نىن اىلرى گلدىغىنى
اعتىراف ائدرک، عموم دونيا اينسان حقوق لارى بىان نامە سى نە اساسن قورخو و احتىاجدان آزاد
اينسان شىخصىتى اىدە الى نىن يالنىز هر كسى ن اۆز اىقتىسادى، سوسىيال و مدنى، همچىن،
مولكى و سىياسى حقوق لارى نىن اىستىفاده ائدە بىلمە سى اوچون شىرايىط يارادىلدىغى تىقدىردە
حىاتا كئچىرىلە بىلە جەيىنى اعتىراف ائدرک، بىرلشمىش مىلت لىر تشكىلاتى نىن
نىظام نامە سى نە اساسن دۆولت لىر نىن اينسان حقوق لارى نىن و آزادلىق لارى نىن حۆرمەت و رعايت
اولونماسى نە هر جەلە يارىم ائتمە لى اولدوقلارى نى نظره آلاراق، هر بىر شىخصىن دىگر لىرى نە و
منسوب اولدوغو كوللئكتىو مونسىبىتدە وظىفە لى داشىياراق، بو سۆزلىشمەدە نظردە توتولان
حقوق لارى نىن مودافىعە سى نە و اولار لىن رعايت اولونماسى نە سەى گۆستىرمە لى اولدوغونو نظره
آلاراق،

آشاغىداكى ماددە لىر بارەدە راضىلىغا گللىر لىر:

اجى حىصصە

ماددە ۱

۱- بوتون خالقلار اۆز مقدر راتىنى تەيىن ائتمك حقوقونا مالىك دىر لىر. بو حقوق اساسىندا
اولار آزاد شىكىلدە اۆز سىياسى ستاتوسلارىنى مەيىن لىش دىر لىر و سوسىيال-اىقتىسادى و
مدنى اينكىشاف لارىنى تامىن ائدىر لىر.

۲- بوتون خالقلار اۆز مقصد لىرى نە چاتماق اوچون منفعەت پىرىنسىپ لىرى نە اساسلانان
بىن الخالق اىقتىسادى امكداشلىق دان و بىن الخالق حقوقدان اىرە لى گلن هر هانسى
عەدە لىك لىرە ضرر وورمادان اۆز طبعى ثروت و احتىاط لارى نىن آزاد شىكىلدە اىستىفاده

ائتمك حقوقونا مالیک دیرلر. هئج بیر خالق هئج بیر وجه ایله اونا اؤزل اولان یاشاییش واسیطه لریندن محروم ائدیله بیلمز.

۳- بو سؤزلشمه ده ایشتییراک ائدن بوتون دؤولتلر، اؤزو ایداره اولونمایان و قیوملوق آلتیندا اولان اراضی لرین ایداره اولونماسی اوچون مسولیت داشیان دؤولتلر ده داخل اولماقلا بیرلشمیش میلتلر تشکیلاتی نین نیظام نامه سی نین موددعالارینا اساسن اؤز موقددراتینی تعیین ائتمه حقوقونون حیاتا کئچیریلمه سینه یاردیم ائتمه لی و بو حقوقا حؤرمت بسلمه لی دیرلر.

۲ جی حیصه

مادده ۲

۱- بو سؤزلشمه ده ایشتییراک ائدن هر بیر دؤولت فردی شکیلده و خصوصی ایله ده ایقتیصادی و تخنیکى ساحه لری احاطه ائدن بین الخالق یاردیم و امکد اشلیق قایداسیندا بو سؤزلشمه ده نظرده توتولان حقوق لارین تام شکیلده حیاتا کئچیریلمه سینى بوتون واسیطه لر، او جمله دن، قانون وئریجی تدبیرلرین گؤرولمه سی یولو ایله مومکون احتیاط لارین ماکسیموم سویه سینده تامین ائتمک اوچون آدیم لار آتمالی دیر.

۲- بو سؤزلشمه ده ایشتییراک ائدن دؤولتلر بو سؤزلشمه ده بیان ائدیلمیش حقوق لارین ایرقى، درى نین رنگى، ديل، دین، سیاسى و دیگر عقیده، میلی و سوسیال منشاء، املاک وضعیتى، دوغوم و سایر. فرق لار اساسیندا آیری سئچکیلیغا یول وئرمه دن حیاتا کئچیریلمه سینى عهده لرینه گؤتورورلر.

۳- اینکیشاف ائتمکده اولان اولکه لر اینسان حقوق لارینی و میلی ایقتیصادیات لاری نین ایمکانلارینی قیمت لندیررک، اؤز اولکه لرینی و وطن داش لاری اولمایان شخص لره بو سؤزلشمه ده نظرده توتولان ایقتیصادی حقوق لاری هانسی درجه ده تعمین ائدجک لرینی معینلشدیره بیلرلر.

مادده ۳

بو سۆزلىشمەدە ايشتيراك ائدن دۆولتلكر كيشى و قادين لارين سۆزلىشمەدە نظردە توتولموش بوتون ايقتىصادى، سوسىيال و مدنى حقوق لاردان برابر ايستيفادە ائتمەلرینی تامين ائتمەیی عهدهلرینه گۆتورورلر.

مادده ۴

بو سۆزلىشمەدە ايشتيراك ائدن دۆولتلكر اعتراف ائديرلر كى، بو سۆزلىشمەیه اساسن تامين ائتمەیی عهدهلرینه گۆتوردوكلرى حقوق لاردان ايستيفادەنى يالنىز بو حقوق لارين طبيعتينه اويقون اولدوغو قدر و يالنىز دموكراتيك جمعيتين عمومى ريفاهينين ياخشىلاشديريلماسى مقصدى ايله، قانونا معينلشديريلن درجهده محدودلاشديريا بيلرلر.

مادده ۵

۱- بو سۆزلىشمەدە هئج نه هر هانسى دۆولته، شخصلر قورويونا و آيرى-آيرى شخصلره بو سۆزلىشمەدە نظردە توتولدوغوندان آرتيق درجهده محدودلاشديريلماسينا يۇنلنديرميش هر هانسى فعاليتله مشغول اولماق و يا هر هانسى حركت تۇرتمك حقوقو وئريلمەسى كيمي تفسير اولونا بيلمز.

۲- هر هانسى بير اۆلكهده قانون، كونونئسسيا، قايدا و يا خود عادت قووه سينده مؤوجود اولان اساس حقوق لارين هئج بيرى بو سۆزلىشمەدە همين حقوق لارين نظره آلىنماسى و يا داها كيچيك هجمه نظره آلىنماسى و يا داها كيچيك هجمده نظره آلىنماسى بهانسى ايله محدودلاشديريلماسينا و يا آزاديلماسينا يول وئريلمير.

۳جى حيصه

مادده ۶

۱- بو سۆزلىشمهده ايشتيراك ائدن دؤولت لهر بير شخصين آزاد سئچديغى و يا كۆنوللو راضىلاشديغى ايشله حياتىنى تعمين ائتمك حقوقونو احاطه ائدن امك حقوقونو تانييرلار و بو حقوقون تعمين اولونماسى اوچون موافيق آددىملار آتاجاقلار.

۲- بو سۆزلىشمهده ايشتيراك ائدن دؤولت لهر طرفيندن بو حقوقون تام تعمين اولونماسى مقصدى ايله كۆردوغو تدبيرلره تئخنىكى-پئشه تحصيلى و حاضيرليق پروگراملارى، اينسانلارين اساس سياسى و ايقتىصادى حقوقلارنى نين تامين اولوندوغو شرايطده دورمادان ايقتىصادى، سوسىيال و مدنى اينكىشافا، تام و محصولدار مشغوللوقا ناييل اولماغىن يوللارى و عنصرلرى داخيل دير.

مادده ۷

بو سۆزلىشمهده ايشتيراك ائدن دؤولت لهر بير شخصين عدالتلى و موناسيب ايش شراييطى حقوقونو تانيير، او جمله دن:

۱- بوتون زحمتكش لره اوچون آن آزى:

- عدالتلى امك حاققى و عىنى ديرلى ايش اوچون هئچ بير فرق قويولمادان هامى نين برابر موكافاتلانديريلماسى؛ بو زامان قادينلارا كيشيلر اوچون اولدوغوندان پيس اولمايان ايش شراييطى تامين ائدىلمه لى و عىنى امك اوچون برابر حاق اؤدنه لى دير.

- اونلارین اؤزلىرى و عاييله لرى اوچون بو سؤزلىشمه نين قرارلارينا موافيق اولراق قناعت بخش ياشايش؛
- ۱- تهلوکه سيزلىک و ايش ساغليغى طلب لرینه جاواب وئرن ايش شراييطى؛
- ۲- هامى نين يالنىز ايش ستاژى و ايختىصاصى سويه سى اساسيندا داها يوکسک وظيفه لره ايلرى چکيلمک اوچون عینی شراييط ايمکانى؛
- ۳- ايستيراحت، آسوده واخت و ايش گونونون عاغلاباتان شکیلده محدودلاشديريلماسى و اؤدنيلن متمادى ماذونيت، ائلجه ده بايرام گونلرى نين حاققنين اؤدنيلمه سى تامين اولونمالى دير.

مادده ۸

- ۱- بو سؤزلىشمه ده ايش تيراک ائدن دؤولت لر آشاغيداكى لارى تامين ائتمه ييى عهده لرینه گؤتورورلر؛
- هر بير شخصين اؤز ايقتىصادى و سوسىال ماراقلاريني حيايتا کئچيرمک و مودافعه ائتمک اوچون همکارلار ايتيفاق لارى ياراتماق و موافيق تشکيلاتين قايدالاريني گؤزلمک شرطى ايله اونلارا داخيل اولماق حقوقونا، همين حقوقدان ايستيفاده اولونماسينا قانوندا نظرده توتولاندان و دئموکراتىک جمعيت ده دؤولت تهلوکه سيزليغينين، ياخود ايجتىماعى آساييشين و ياخود باشقلارى نين حقوق و آزادليقلارى نين قورونماسى اوچون ضرورى اولانلاردان علاوه هئچ بير محدوديت قويولمامالى دير.
- همکارلار ايتيفاق لارينين مىلى فئدراسيالار و کونفئدراسيالار ياراتماق و آخيري نجيلارين بين الخالق همکارلار ايتيفاق لار تشکيلات لارى ياراتماق، ياخود اونلارا قوشولماق حقوقونو؛
- هر بير اؤلکه نين قانون لارينا اويقون شکیلده کئچيريلمکله تعطيل حقوقونو.

۱- بو مادده سيلاحلى قوهلره، پوليس و دؤولت ايداره ائتمه اورقانلارينا داخيل اولان شخصلرين بو حقوقلاردان ايستيفاده ائتمه لرينه قانونى محدوديت لرين قويولماسينا مانع تورتيمير.

۲- بو مادده ده هئچ نه انجمن لر آزادليغي و تشكىلاتلارنا حقوقونون مودافعه سيپنه دايبير بين الخالق امك تشكىلاتى نين ۱۹۴۸ جى ايل كونونسياسى نين ايشتيراكچى اولان دؤولت لره همين كونونسيادا نظرده توتولموش تاميناتلارا ضرر ووران قانون وئريجىليك آكتلارى قبول ائتمك و يا قانون لارى بو تاميناتلارا ضرر ووران طرزده تطبيق ائتمك حقوقو وئرمير.

مادده ۹

بو سؤز لشمه ده ايشتيراك ائدن دؤولت لر، سوسىال سيغورتا دا داخيل اولماقلا هر بير شخصين سوسىال تامينات حقوقونو تانييرلار.

بو سۆزلىشمه ده ايشتىراك ائدن دؤولت لر، اعتراف ائديرلر كي:

- ۱- جمعيتين باشليجا اوزه يي اولان عاييله يه ايمكان دايره سينده، على الخصوص اونون يارانما دؤورونده و عهده سينه كيچيك ياشلى اوشاقلارين بؤيودولمه سي و تربيه اولونماسى مسوليتى دوشدوغو زامان هر طرفلى موحافظه و كمك تامين اولونمالي دير. نيكاح اونا داخيل اولانلارين آزاد راضيليفى ايله باغلانمالي دير.
- ۲- آنالار دوغومدان اول و سونرا، معين مدت عرضينده خصوصى حيمايه ايله تامين اولونمالي دير. بو مدت عرضينده ايشله ين آنالارا حاقيقى اؤده نيلن ماذونيت و سوسيال تامينات اوچون كافى معاوينت تامين اولونمالي دير.
- ۳- بوتون اوشاقلارا و يئنى يئتمه لره موناسيبتده، عاييله منشايبينه و ديگر علامتله گؤره هئچ بير آيرى سئچكيليك سالمادان خصوصى حيمايه و كمك تدبيرلرى گؤرولمه لي دير. اونلارين امه يي نين اونلارين معنويت لارى و صحت لرى اوچون ضررلى، حيات لارى اوچون تهلوكه لي اولان و يا نرمال اينكيشاف لارينا زيان وورا بيله جك ساحه لرده ايستيفاده سي قانونلا جزالانديريلمالي دير. بوندان باشقا، دؤولت لر موزدلو اوشاق امه ييندن ايستيفاده اوچون ياش حدلرني معينلشديرمه لي ديرلر. همين حدلردن آشاغى ياشلاردا بو جور امكدن ايستيفاده قاداغان ائديلمه لي و جزالانديريلمالي دير.

۱- بو سۆز لشمه ده ايشتيراك ائدن دؤولت لره هر بير شخصين اؤزونو و عاييله سى نين كي فاي ت قدر قيدالانماسى نى، گئيمى نى، ياشايش يئر ينى و حيا ت شر ط لر ي نين دا ييمى يا خشى لاشماسى نى احاطه ائدن موناسى ب حيا ت سويه سى حقو قونو تانييرلار. ايشتيراكچى دؤولت لره بو حقو قون حيا تا كئچير يلمه سى او چون آزاد راضى ليغا اساسلانان بين الخالق امكداشليغا موهوم اهميت وئررك موافيق تدبير لر گؤر جكلر.

۲- بو سۆز لشمه ده ايشتيراك ائدن دؤولت لره هر بير شخصين آجيلقدان آزادليق حقو قونو اع تيراف ائدر ك:

- علمى و تئخنىكى بيليك لر دن گئنيش شكي لده ايستيفاده ائدر ك، ارزاق محصو ل لارى نين ايستئحصالى نين، ساخلا نماسى نين و پايلانماسى نين او صو ل لارى نى يا خشى لاش ديرماق، قيدالانمانين پير ينسى پلرى حاققيندا بيليك لرى يا يماق و آرقرار سيستئم لرى طبيعى احتيا ط لارين داها ثمر لى ايستيفاده سينه ناييل اولماق او چون تكميل لشديرمك و ايصلاح ائتمك و
- هم ايخراجا تچى، هم ده ايدخالانچى اولكه لر ين طلبا ت لارى نى و پرو بلم لرى نى نظره آلاق، دونيا ارزاق احتيا ط لارى نين عدالتلى پايلانماسى نى تامين ائتمك او چون فردى شكي لده و بين الخالق امكداشليق يولو ايله كونكرت پرو قرام لارين قبولونو احاطه ائدن آدديملار آتيلمالى ديرلار.

مادده ۱۲

- ۱- بو سۆزلىشمهده ايشتيراك ائدن دؤولتلر هر شخصين فيزيكى و پيسيخى ساغلامليغينين ان يوكسك سويه سينه چاتماق حقوقونو تانييرلار.
- ۲- بو سۆزلىشمهده ايشتيراك ائدن دؤولتلرين بو حقوقو تام حياتا كئچيرمك اوچون گۆرمه لى اولدوغو تدبيرلر سيرايندا:
 - اولو دوغان اوشاقلارين سايسيني و اوشاق اولومو حال لارين نين آزاديلماسى و اوشاقلارين ساغلام اينكيشافى نين تاميني؛
 - اطراف محيطين ساغليغى نين و صنايعده امك ساغليغى نين بوتون آسپيكت لرى نين ياخشىلاشديريلماسى؛
 - ائپيدئميك، ائندئميك، پئشه خسته ليك لرى و ديگر خسته ليكله رين قارشيسينين آلنماسى و اونلارين معالجه سى؛
 - خسته ليك تقديرينده هامى اوچون طبيبى يارديمين و طبيبى خيدمتين تامين اولونماسى اوچون شرابيطين ياراديلماسى مقصدى ايله آتيلان آددىملار داخيلدير.

مادده ۱۳

- ۱- بو سۆزلىشمهده ايشتيراك ائدن دؤولتلر هر بير شخصين تحصيل حقوقونو تانييرلار. اونلار راضىلاشيرلاركى، تحصيل اينسان شخصيتى نين تام اينكيشافينا و لياقتينين درك اولونماسينا يۇنلنديريلمه لى، اينسان حقوق لارينا و اساس آزادليقلارا حورمتى محكم لندريلمه لى دير. اونلار داها سونرا راضىلاشيرلاركى، تحصيل هامى يا آزاد جمعيتين فايدالى ايشتيراكچى اولماق ايمكانى وئرمه لى دير، بوتون ميلتلر، ايرقى، دينى و ائتنىك قورولار آراسيندا

قارشىلىقلى آنلاشمايا، دۇزوملولويە و بىرلشمىش مىلتلر تشكىلاتلارنىن
صلحى قوروما ساحەسىندە فعالىتە ياردىم ائتمەلى دىر.

۲- بو سۇزلىشمەدە اىشتىراک ائدن دۇولتلر اعتىراف ائدىرلر كى، بو حقوقون تام
شكىلدە حياتا كئچىرىلمەسى اوچون:

- اىبتىدايى تحصيل هامى اوچون اىجبارى و پولسوز اولمالى دىر.
- اورتا تحصيل و اونون مختلېف فورم لارى، اورتا تئخنىكى-پئشه تحصيلى دە
داخىل اولماقلا، بوتون تدبىرلر گۇرمك، خصوصى ايله و تدريجن پولسوز
تحصيلە كئچمك يولو ايله آچىق و هامى يا موثر اولمالى دىر.
- آلى تحصيل بوتون لازىمى تدبىرلر، خصوصى ايله دە تدريجن پولسوز
تدرىس تېبىق ائدىلمەسى يولو ايله هر كسە قابىلىتە گۇرە عىنى درجەدە
موثر اولمالى دىر. اىبتىدايى تحصيل آلما، اىبتىدايى تحصيل آلمامىش و يا
اونون تام بىتىرمەمىش شىخ لر اوچون ايمان دايىرەسىندە هوسلندىرىلمەلى
و اينترسيولشدىرىلمەلى دىر.
- مکتبلر شىبکەسىنىن فعال اينكىشافي حياتا كئچىرىلمەلى، قناعت بخش
تقاعد سىستىمى تعيين اولونمالى و معلم هئىياتىن مادى وضعىتى دايم
ياخشىلاشدىرىلمالى دىر.

۳- بو سۇزلىشمەدە اىشتىراک ائدن دۇولتلر والىدين لرین و موافىق حال لاردا
قيوم لارين اۇز اوشاقلارى اوچون تىكجە دۇولت طرفىندن تاسىس اولونموش
مکتبلرى دئىيل، همچىنين، دۇولتین تحصيل اوچون تعيين ائتدىغى مینىموم
طلبەرە جواب وئرن دىگر مکتبلرى دە سئچمك و اۇز اعتىقادلارينا اساسن
اوشاقلارىنىن دىنى و معنوى تربىه سىنى تامين ائتمك حقوقونا حۇرمت
ائتمەلى عەدەلرینه گۇتورورلر.

۴- بو ماددەنىن هئچ بىر حىصەسى بو ماددەنىن بىرىنجى بندىندە ايرەلى
سورولموش پىرىنسىپلرە مطلق شكىلدە عمل اولونماقلا و بئله تحصيل
موسسەلریندە وئرىلن تحصيلین دۇولت طرفىندن معین ائدىلمىش طلبلر

مینیومونا جواب وئرمه سی شرطی ایله آیری-آیری شخص لرین و قوروملارین تحصیل موسسه لری یاراتماق و اونلارا رهبرلیک ائتمک حقوقونون پوزولماسی کیمی تصویر اولونا بیلمز.

مادده ۱۴

بو سؤز لشمه ده ایشتیراک ائدن هر بیر دؤولت، اونون ایشتیراچی اولانا اؤز مئتروپولیاسی اراضی سینده و یا خود اونون قضایی صلاحیتی آلتیندا اولن اراضی لرده ایجباری پولسوز ایبتیدایی تحصیل پیرینسیپی نین تدریج-پلاندا گؤستریلن معین مدت عرضینده- حیاتا کئچیرمک اوچوم اهلیتیلی فعالیت پلانی حاضیرلاماگی عهده سینه گؤتورور.

مادده ۱۵

- ۱- بو سؤز لشمه ده ایشتیراک ائدن دؤولت لر هر بیر شخصین:
 - مدنی حیاتدا ایشتیراک ائتمک؛
 - علمی ترقی نین نتیجه لریندن و اونلارین پراکتیکی تطبیقیندن ایستیفاده ائتمک؛
 - مولفی اولدوغو هر هانسی علمی، ادبی، یا خود اینجه صنعت اثرلری نین نتیجه سینده میدانا چیخان مادی و معنوی ماراقلارین مودافعه سیندن ایستیفاده ائتمک حقوقونو تانییرلار.
- 1- بو سؤز لشمه ده ایشتیراک ائدن دؤولت لرین بو حقوقو تام شکیلده حیاتا کئچیرمک اوچون گؤره جه یی تدبیرلر سیراسینا علمی و مدنی ناییلیتلرین موحافظه سی اینکیشافی و یاییلماسی اوچون واجیب اولانلار داخیلیدیر.

2- بو سۆزلىشمەدە ايشتيراك ائدن دؤولت لىر علمى تدقيقاتلار و يارديمجىلىق فعاليتى اوچون قئيرى شرطسىز اولاراق لازيم اولان آزادلىغا حۇرمت ائتمەيى عەدەلرینه گۆتورورلر.

3- بو سۆزلىشمەدە ايشتيراك ائدن دؤولت لىر علمى و مدنى ساحەلردە بين الخالق علاقە و امكداشلىغىن هوسلندىريلمەسى و اينكىشافىندان ايرەلى گلن فايدانى تصديق ائديرلر.

ماددە ۱۶

۱- بو سۆزلىشمەدە ايشتيراك ائدن دؤولت لىر، اونون بو حيصەسىنە اساسن گۆرولن تدبىرلر و سۆزلىشمەدە نظردە توتولان حقوقلارین حياتا كئچىريلمەئىندن ترقى حاققىندا حساباتلار وئرمەيى عەدەلرینه گۆتورورلر.

- بوتون حساباتلار بىرلشمىش مىلتلر تشكىلاتى باش كاتىبى نىن آدىنا عنوانلانير، او، حساباتىن صورت لىرىنى بو سۆزلىشمە نىن مودعالارىنا اساسن اىقتىصادى و سوسىيال شورايىا گۆندىرير.

- بىرلشمىش مىلتلر تشكىلاتى نىن باش كاتىبى بو سۆزلىشمەدە ايشتيراك ائدن دؤولت لىرىن حساباتلارى نىن اىستە نىلن موافىق حيصەلرى نىن صورتلرىنى همىن اولكەلرىن دە يوزو اولدوقلارى اىختىصاصلاشدىرلمىش تاسىساتلارا گۆندىرير، چونكو بو حساباتلار و اونلارىن حيصەلرى آدلارى چكىلن تاسىساتلارىن تاسىس آكتلارىنا اساسن اونلارىن مسوليتى دايىرەلرىنە داخىلدىر.

مادده ۱۷

۱- بو سؤزلشمه ده ايشتيراك ائدن دؤولت لر اؤز حسابات لاريني ايقتيصادي و سوسال شورانين تعيين ائده جه يي پروقرام اساسيندا، بو سؤزلشمه قووه يه مينديكدن بير ايل سونرا مرحله لر اوزره ايشتيراكچي دؤولت لر و موافيق ايختيصاصلاشديريلميش تاسيسات لارا مصلحتلشمه لر اساسيندا تقديم ائديلير.

۲- حسابات لاردا بو سؤزلشمه اوزره عهدده ليكلرين يئرینه يئتيريلمه سینه تاثیر گؤسترن عامل لر و چتینلیک لر گؤسترن بيلر.

۳- اگر موافيق معلومات اول لر بيرلشميش ميلت لر تشکيلاتينا و يا خود اونون ايختيصاصلاشديريلميش تاسيساتلاريندان بيرينه وئريليبسه، او زامان بو معلومات لارين يئنیدن گؤستريلمه سینه احتياج يوخدور و همين معلوماتا دقيق ايستيناد کيفاييت دير.

مادده ۱۸

بيرلشميش ميلت لر تشکيلاتی نين نيظام نامه سینه اساسن اينسان حقوق لاری و اساس آزادليق لار ساحه سينده وضعيت لرینی اجرا ائدرکن، ايقتيصادي و سوسال شورا ايختيصاصلاشديريلميش تاسيسات لارا، بو سؤزلشمه نين اونلارين ساحه لرینه عاييد قرارلارينين اجرا سينا ترققي حاققیندا حسابات تقديم اولونماسينا دايير سازيش باغلايا بيلر. بو حسابات لار اجرا وضعیتی حاققیندا اونلارين صلاحیتلی اورقان لاری طرفیندن قبول اولونان قرار و تؤولويه لرین تفرعاتلارینی احاطه ائده بيلر.

مادده ۱۹

ایقتیصادی و سوسیال شورا نظردن کئچیرمک و عمومی تئووصیه لر وئیرمک، خصوصی حال لاردا ایسه معلومات اوچون دئولت لرین ۱۶ و ۱۷ جی مادده لره، ایختیصاصلاشدیریلیمیش تاسیسات لار ۱۹ جو مادده یه اساسن وئرلیمیش هر هانسی عمومی تئووصیه یه و یا اینسان حقوقلاری کوموسیاسینین هر هانسی سندینده و هر هانسی دیگر سندده بو مصلحته ایستینادا داییر قیدلرینی ایقتیصادی و سوسیال شورایا تقدیم ائده بیلرلر.

مادده ۲۰

بو سؤزلشمه ده ایشتیراک ائدن ماراقلی دئولت لر و ایختیصاصلاشدیریلیمیش تاسیسات لار ۱۹ جو مادده یه اساسن وئرلیمیش هر هانسی عمومی تئووصیه یه و یا اینسان حقوقلاری کوموسیاسینین هر هانسی سندینده و یا هر هانسی دیگر سندده بو مصلحته ایستینادا داییر قئیدلرینی ایقتیصادی و سوسیال شورایا تقدیم ائده بیلرلر.

مادده ۲۱

ایقتیصادی و سوسیال شورا واختاشیری اولراق باش آسام بئلییا عمومی خارا کتئرلی تئووصیه لردن آلینمیش معلوماتلارین قیسا خلاصه سیندن و سؤزلشمه ده نظرده توتولموش حقوقلارین عمومی مودافیعه سینین تامین ائدیلمه سی ساحه سینده گورولموش تدبیرلر و الده اولونموش ناییلیت لردن ایبارت اولان حساباتلار تقدیم ائده بیلر.

مادده ۲۲

ایقتیصادی و سوسیال شورا تئخنیکی یاردیم گۆستریلمه سی ایله مشغول اولان بیرلشمیش میلتلر تشکیلاتینین دیگر اورقانلارینین، اولارین یاردیمجی قوروملارینین و ایختیصاصلاشديريلمیش تاسیساتلارین دیققتینی بو سۆزلشمه نین بو حیصه سینده گۆستریلن حساباتلارا باغلی یارانمیش چتینلیکلرله علاقه دار هر هانسی مساله یه جلب ائده بیلرکی، بو دا اولارین هر بیرینین اؤز صلاحیتی داخیلینده بو سۆزلشمه نین تدریجن، انفککتیو حیاتا کئچیریلمه سینده کمک ائده بیلجک بین الخالق تدبیرلرین مقصده اویقونلوغو باره ده قرارلار قبول ائدرکن فایدالی اولایبیلر.

مادده ۲۳

بو سۆزلشمه ده ایشتییراک ائدن دؤولتلر راضیلاشیرکی، بو سۆزلشمه ده نظرده توتولان حقوقلارین حیاتا کئچیریلمه سینده یاردیم ائدن بین الخالق تدبیرلر سیراسیندا کونوانسیونلارین باغلانماسی، تؤولویه لرین قبولو، تئخنیکی یاردیمین گۆستریلمه سی، مصلحتلشمه لر آپاریلماسی مقصدی ایله کئچیریلن بؤلگه سل و تئخنیکی ایجلاسارین چاغیریلماسی و همچینین ماراقلی حؤکومتلرله بیرلیکده تشکیل اولونان تدقیقاتلارین آپاریلماسی کیمی واسیطه لرین تطبیقی داخیل دیر.

مادده ۲۴

بو سۆزلىشمه ده هئىچ نه بو سۆزلىشمه نين توخوندوغو مساله لره موناسيبتده بيرلشميش ميلت لر تشكىلاتى نين مختليف اورقانلار نين و اونون ايختيصاصلاشديريلميش تاسيسات لار نين موافيق وظيفه لر نين معيينلاشديريلن اهميت نين آزالديلماسى كيمين تصوير اولونمامالى دير.

مادده ۲۵

بو سۆزلىشمه ده هئىچ نه بوتون خالق لارين اؤز ثروت و احتياطلار نين صاحيب اولماق و اونلاردان ايستيفاده ائتمك كيمي آيريلماز حقوقونون پوزولماسى كيمي تفسير اولونا بيلمز.

۵ جى حيصه

مادده ۲۶

۱- بو سۆزلىشمه بيرلشميش ميلت لر تشكىلاتى نين و يا اونون هر هانسى ايختيصاصلاشديريلميش تاسيساتى نين، بين الخالق محكمه ستاتونون عضو اولان و يا بيرلشميش ميلت لر تشكىلاتى باش آسامبلئياسى طرفيندن بو سۆزلىشمه ده ايشتيراك ائتمه يه دعوت اولونموش هر هانسى دؤولت طرفيندن ايمضالانماق اوچون آچيقدير.

۲- بو سۆزلىشمه تصديق اولونمالي دير، تصديق فورمالارى بيرلشميش ميلت لر تشكىلاتى باش كاتيبينه ساخلانماق اوچون وئريلير.

۳- بو سۆزلىشمه بو مادده نين بيرينجى بندينده نظرده توتولموش بوتون دؤولت لر نين قوشولماسى اوچون آچيقدير.

- ۴- سۆزلىشمەيە قوشولما بو حاقدى سىندىن ساخلانماق اوچون بىرلىشمىش مىلتلر تشكىلاتى باش كاتىبىنە وئرىلمەسى يولو ايله باش وئرىر.
- ۵- ب.م.ت باش كاتىبى بو سۆزلىشمەنى ايمضالامىش، ياخود اونا قوشولموش بوتون دۆولتلرە هر يىنى تصدىق فرمانى نىن و يا قوشولما حاققىندا سىندىن ساخلانمايا وئرىلمەنى حاققىندا معلومات گۆندىرىر.

ماددە ۲۷

- ۱- بو سۆزلىشمە ۳۵ جى تصدىق فرمانى نىن و يا قوشولما حاققىندا سىندىن ساخلانماق اوچون بىرلىشمىش مىلتلر تشكىلاتى نىن باش كاتىبىنە وئرىلمەسىندىن اوچ آى سونرا قووهيە مىنر.
- ۲- بو سۆزلىشمەنى ۳۵ جى تصدىق فرمانى نىن و يا قوشولما حاققىندا سىندىن ساخلانمايا وئرىلمەسىندىن سونرا تصدىق ائدىن و اونا يا قوشولان دۆولت اوچون سۆزلىشمە اونون تصدىق فرمانى نىن و يا قوشولما حاققىندا سىندىن ساخلانمايا وئرىلمەسىندىن اوچ آى سونرا قووهيە مىنر.

ماددە ۲۸

- بو سۆزلىشمە نىن قرارلارى فئدىراتىو دۆولتلر نىن بوتون تركيب حىصصەلر نىنە ھىچ بىر محدودىت و يا اىستىئنا اولمادان شامىلدىر.

۱- بو سۆزلمه ده ايشتيراك ائدن ايسته نيلن دؤولت دوزليش لر تكليف ائده و اونلاري بيرلشميش ميلتير تشكيلاتينين باش كاتيبينه تقديم ائده بيلر. باش كاتيب تكليف ائديلميش هر هانسي دوزليشي، بو تكليفلره باخماق و اونلار اوزره سس وئرمه كئچيرمك مقصدي ايله كنفرانس چاغيرماغا طرفدار اولوب- اولماديقلاريني بيلديرمك خواهيشي ايله سۆزلمه ده ايشتيراك ائدن دؤولته گؤندرير، ايشتيراكچي دؤولت لر ين هئچ اولماسا اوچده بيري بئله كنفرانس ين كئچيريلمه سي لئهينه اولورسا، بيرلشميش ميلتير تشكيلاتي نين باش كاتيب ي بيرلشميش ميلتير تشكيلاتي نين حميايه سي آلتيندا همين كنفرانسي چاغيرير. همين كنفرانسا و سس وئرمه ده ايشتيراك ائدن ايشتيراكچي دؤولت لر ين چوخلغو طرفيندن قبول ائديلن دوزليش بيرلشميش ميلتير تشكيلاتي باش آسساملئياسينا تصديق اوچون گؤندريلير.

۲- دوزليش بيرلشميش ميلتير تشكيلاتي باش آسساملئياسی طرفيندن تصديق اولوندوقدان و بو سۆزلمه ده ايشتيراك ائدن دؤولت لر ين اوچده ايكي سي طرفيندن اونلارين آنا ياسا پروسئدورلارينا موافيق اولراق قبول اولوندوقدان سونرا قوه يه مينر.

۳- دوزليش لر قوه يه مينديكدن سونرا اونلاري قبول ائدن دؤولت لر اوچون مجبوري خاراكتئر داشيير، ديگر ايشتيراكچي دؤولت لر اوچون ايسه بو سۆزلمه نين قرارلاري و اونلارين اول قبول ائتديكلري دوزليش لر مجبوري دير.

مادده ۳۰

بیرلشمیش میلتر تشکیلاتی نین باش کاتیبی ۲۶ جی مادده نین ۵ جی بندینه اساسن وئردیغی معلوماتلاردان آسیلی اولمایاراق، همین مادده نین ا جی بندینده نظرده توتولان بوتون دؤولترلره آشاغیداکیلاری بیلدیریر:

- ۲۶ جی مادده یه اساسن ایضالامالار، تصدیقلر و قوشولمالار؛
- ۲۷ جی مادده یه اساسن بو سؤزلشمه نین قووه یه مینمه سی و ۲۹ جی مادده یه اساسن هر هانسی دوزه لیشین قووه یه مینمه سی تاریخله رینی.

مادده ۳۱

- ۱- متنی اینگیلیس، ایسپان، چین، روس و فرانسیز دیل لرینده اعتبارلی اولان بو سؤزلشمه بیرلشمیش میلتر تشکیلاتینین آرخیوینده ساخلانیمالی دیر.
- ۲- بیرلشمیش میلتر تشکیلاتینین باش کاتیبی بو سؤزلشمه نین تصدیق اولونموش صورتلرینی ۲۶ جی مادده ده گؤستریلن بوتون دؤولترلره گؤنده ریر.

بین‌الخالق مولکی و سیاسی (CCPR) و بین‌الخالق ائقتیصادی، ائجتیماعی و مدنی سؤزلشمه لر (ICESCR)) اینسان حقوق لارینی دستکلمک آماجی ایله حاضیرلانمیش آن اؤنملی بین‌الخالق سندلردندیر. ۱۹۴۸ده بیرلشمیش ملیت لرین عمومی شوراسی بو تشکیلاتین اینسان حقوقلاری کمیسیونوندان مولکی و سیاسی مضمون لو بیر سؤزلشمه و اونو حیاتا کئچیرمک یوللارینی یازماسینی ایستدی. بو تشکیلاتین اینسان حقوقلاری کمیسیونو بو ایستک اوستونه بیر مولکی و سیاسی دیگری ائقتیصادی، ائجتیماعی و مدنی آدلی سؤزلشمه لری یازدی. بو ایکی سند ۱۹۶۶دا بیرلشمیش ملیت لرین عمومی قورولو طرفیندن تصدیق ائدیلیب و دولت لرین ایمضاسی اوچون تقدیم ائدیلدی.

سوسیال شبکه لرده شش رنگ:

Instagram: [instagram.com/6rangiran](https://www.instagram.com/6rangiran)

Twitter: twitter.com/6rangiran

Telegram: [telegram.me/Iran6Rang](https://t.me/Iran6Rang)

Facebook: [facebook.com/6rang.Iran](https://www.facebook.com/6rang.Iran)

YouTube: [youtube.com/user/6rangIran](https://www.youtube.com/user/6rangIran)

Email: info@6rang.org

Website: www.6rang.org

